

Afscheid naast file

Verkeersdoden herdenken in publieke ruimte

- Kaarsen en bloemen op de plek van het ongeval helpen plotse dood een plaats te geven
- Moderne rituelen bieden meer kans tot een persoonlijk afscheid, maar hebben ook hun beperkingen

Lieve WOUTERS

Iedereen kent wel zo'n plaats, meestal langs een drukke baan, waar bloemen en kaarsen herinneren aan een tragisch ongeval. Die herdenkingsplekken in de openbare ruimte hebben een rituele functie. Ze helpen nabestaanden om de dood van een geliefde een plaats te geven in hun leven. Soms worden er zelfs plechtigheden gehouden, bijvoorbeeld een jaar na het overlijden.

Carla Rosseels publiceerde over dergelijke 'moderne afscheidsrituelen'. „Ze doken in onze contreien voor het eerst op in de jaren 1980 in Nederland. Jonge aids-slachtoffers, vaak mensen uit de alternatieve of kunstzinnige sfeer die weinig of geen band hadden

met de Kerk, staken een eigen viering ineen. Ze maakten er een persoonlijker afscheid van, vaak op een plek die ze helemaal naar hun smaak konden inkleden.”

„Vandaag zie je dat crematoria volop inspelen op die vraag. Ze schikken hun ruimte anders, zorgen er bijvoorbeeld voor dat de kist in het midden van de kamer staat en het publiek errond kan plaatsnemen. Soms wordt zo'n afscheidsviering een hele show, maar in Vlaanderen zijn mensen meestal toch meer geneigd tot sobere en oprechte diensten.”

Eenzaam in de drukte

„Dat mensen terugkeren naar de plek des onheils, is zo oud als de straat. Ooit ontmoette ik een vrouw die maar bleef rondlopen langs een landweg waar haar man verongelukt. Dat kan iets ongezonds in zich hebben. Als mensen zo'n plek inrichten, zijn ze al een stap verder. Dan hebben ze het gebeurde een plaats gegeven. Vroeger ging men echter minder persoonlijk en emotioneel om met afscheid nemen. Zo'n plek inrichten in de openbare ruimte was ongehoord. Dat fenomeen kennen we nog maar een tiental jaar. Voor de rouwverwerking is het evenwel positief dat emoties

meer plaats krijgen in rituelen. Bovendien krijgt zo'n plek een sociale dimensie, omdat men de samenleving aanzet tot voorzichtigheid in het verkeer.”

Zo'n modern ritueel hoeft overigens niet tegengesteld te zijn aan de meer traditionele vorm van afscheid nemen in het kerkgebouw. „Vaak doen mensen beide”, weet Carla Rosseels. „En ook in de kerk is meer ruimte gekomen voor persoonlijk afscheid. Al moet je aanvaarden dat die eigen inbreng grenzen heeft binnen een traditionele viering, toch is ze belangrijk, wil men jong en oud kunnen raken. Indien mensen niets zien in een traditionele kerkdienst, is het vaak omdat het afscheid weinig doorleefd wordt, veel minder vanwege symbolen die niet meer begrepen zouden worden.”

Rosseels ziet ook beperkingen bij het afscheid nemen bij een herdenkingsplek in de publieke ruimte. „Op een kerkhof word je gedragen door de collectiviteit en een sacrale sfeer. Je bent er zelden alleen met je tranen. Begraafplaatsen zijn ook vaak groen en rustgevend ingericht in tegenstelling tot vele herdenkingsplekken langs een drukke baan. Tussen het verkeer dat doorraast, kun je je erg eenzaam voelen.”

Verkeersslachtoffers almaar vaker herdacht op straat, hier Kennedylaan, Gent. © Kristof Ghyselincx

Online praten over goed en kwaad

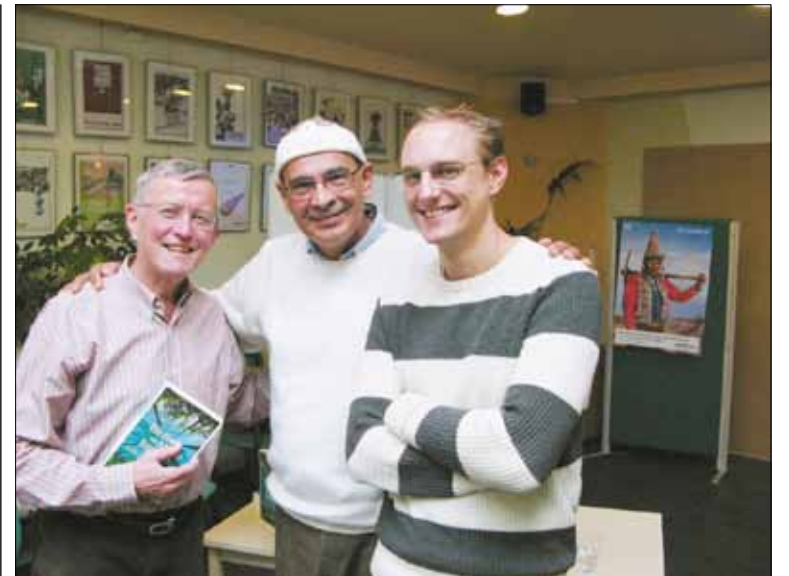
In de reeks *Leven, wat er echt toe doet* verscheen onlangs een magazine met als titel *Tussen Goed en Kwaad*. In dat magazine stellen theologen, psychologen en bekende Vlamingen vragen als: waarom doen we kwaad en waarom doen we goed? Hoe gaan we om met schuld van anderen en van onszelf? Wat is er nodig om te vergeven? Is dat altijd mogelijk? Het magazine bevat ook een uitneembaar katern over het sacrament van de verzoening, oftewel de biecht. Bij dit magazine werd nu ook een website opgestart.

Die website (www.goedenkwaad.info) bevat bijkomend materiaal voor parochies en scholen om met dit onderwerp aan de slag te gaan. Maar misschien nog belangrijker is het forum. Hier kunnen surfers met elkaar in gesprek gaan over schuld en boete, vergeving en verzoening.

Johan Van der Vloet en Ilse Cornu, samenstellers van het magazine, leiden website en forum in goede banen. Vanwaar het idee om het magazine een vervolg te geven op het internet? Van der Vloet: „We merkten dat veel men-

sen het magazine gretig lezen. Nadien leggen ze het vaak opzij en vergeten het, terwijl het zo veel mogelijkheden biedt om tot een vruchtbare uitwisseling te komen, bijvoorbeeld in de parochie of in het onderwijs.”

„We willen mensen de kans geven over dit onderwerp, dat gezien de schandalen over kindermisbruik in de Kerk toch wel heel actueel is, met elkaar in gesprek te gaan. Tegelijk kan de website het magazine beter bekend maken en het lezerspubliek verruimen.” (LW)

Theoloog Marcelo Barros (midden) tussen Jef Felix en Thomas Holvoet, promotoren van ecospiritualiteit. © Broederlijk Delen

‘Indianen herkerstenen ons’

Marcelo BARROS verankert ecologische spiritualiteit in christelijke traditie

Erik DE SMET

Het Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede kreeg een tijd geleden het mandaat van de Belgische bisschoppen om een visie te ontwikkelen en een actieplan uit te werken met als thema *Zorg voor de schepping*. In oktober was de Braziliaanse bevrijdingstheoloog Marcelo Barros te gast in Brussel. Deze benedictijn tracht het begrip 'ecospiritualiteit' theologisch te onderbouwen. *Hemel en aarde huwen* luidt de sprekende titel van zijn nieuwste boek, waarin hij pleit voor een nieuwe relatie tussen mens en natuur.

Lange tijd had de Kerk niet echt belangstelling voor ecologische thema's. Dat veranderde de voorbije jaren. In de jaren 1980 dook het thema op in het oecumenisch proces voor vrede, gerechtigheid en eerbied voor de schepping en wijlen Joannes-Paulus II riep al op tot „ecologische bekering”.

Als Braziliaan laaft Marcelo Barros zich voor de ontwikkeling van zijn theologie ook aan de inheemse (indiaanse) religie. „Latijns-Amerika is voor de christenheid een laboratorium”, vertelt hij enthousiast, wanneer we hem in Brussel ontmoeten. „De indianen bieden ons een nieuwe bron van wijsheid die kan helpen bij het behoud van de schepping. Voor de indianen is een boom velen als het verliezen van een arm. In hun hoofd zijn mens en natuur onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ze geven het christendom, dat tot ons gekomen is door de Grieks-Romeinse cultuur, een heel nieuw gezicht.”

Vanwege deze indiaanse invloeden heeft Barros de neiging de natuur te verpersoonlijken tot Moeder Aarde. Dreigt deze vorm van ecospiritualiteit daarmee niet los te komen van het christelijke mensbeeld, waarin de mens door God is beziel en aangesteld werd als meester van dieren en planten? Voor Barros wortelt een spiritualiteit van ecologische bewustwording volwaardig in het Bijbelse denken. „Wanneer de Bijbel stelt dat de mens het beeld is van God, dan reageert hij daarmee tegen de vergoddelijking van de heersers. De farao en de keizer

werden immers als levende goden aanbeden. De Bijbel breekt resoluut met deze zienswijze en beschouwt voortaan alle mensen als prins van de schepping. Het zijn dus beelden die we in de context moeten begrijpen. Er is immers niets aan ons lichaam dat ons tot superwezens maakt.”

Marcelo Barros put ook inspiratie uit een nieuwe interpretatie van Gods menswording, toch het kernstuk van het christelijke geloof. „De Schrift zegt niet dat het Woord 'mens' is geworden, maar wel 'vlees'. Dat wil zeggen dat het Woord in de schepping is komen te staan. Door de incarnatie is de scheiding tussen heilig en profaan opgeheven.”

„We moeten de moed hebben onze consumptie-cultuur te wijzigen, of we gaan ten onder”

Een ecologisch bewustzijn houdt ook een sociale dimensie in, en dus een kritiek op de bestaande economische relaties. Barros: „Het evangelie roept ons op geen nieuwe wijn in oude zakken te gieten. Een vernieuwde relatie tussen mens en natuur is niet mogelijk in het huidige kapitalistische systeem. Het gaat er niet om het huis een nieuwe verflaag te geven. We moeten de moed hebben onze consumptie-cultuur te wijzigen, of we gaan ten onder. In Brazilië ervaren we dagelijks de gevolgen. De productie van biobrandstof bijvoorbeeld vereist ontzettend veel water. De inheemse savanne wordt in snelt tempo verwoest door de monocultuur van suikerriet. Het ecosysteem staat onder druk, boeren en gemeenschappen verhuizen. Wie wordt daar beter van? De rijken van deze aarde.”

Marcelo Barros, *Hemel en aarde huwen*, 224 blz., Altiora, Averbode, 2010, 19,50 euro, ISBN 978 90 317 2974 6. Te bestellen via www.rechtvaardighedenvrede.be of 02 502 75 28.